

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

QUARTERLY INFORMATION BULLETIN

CONCERNING THE PROTECTION OF NATURE IN POLAND

WYDAWNICTWO BIURA DELEGATA MINISTRA W. R. i O. P. DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY

KWARTAŁ IV. 1934.

KRAKÓW, LUBICZ 46.

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 listopada 1934 r. o wprowadzeniu czasu ochronnego dla niektórych zwierząt łownych (Dz. U. R. P. nr. 104, z dn. 30 listopada 1934 r., poz. 930).

§ 1. Wprowadza się czas ochronny dla niedźwiedzi od 15 stycznia do 15 grudnia; rysi od 15 lutego do 31 grudnia.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 16 grudnia 1934 r. i obowiązuje do dnia 31 grudnia 1937 r.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:
J. Poniatowski.

Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie wykonywania ochrony przyrody.

Do Pana Delegata Ministra W. R. i O. P.
do spraw ochrony przyrody

Kraków, ul. Lubicz 46.

Powołując się na art. 30 ustawy z dnia 10 marca 1934 r. o ochronie przyrody (Dz. U. R. P. nr. 31, poz. 274) wyjaśniam, iż do chwili objęcia spraw ochrony przyrody przez konserwatorów, postanowienia §§ 1, 2, 3, i częściowo 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 czerwca 1925 o trybie załatwiania spraw ochrony przyrody, wchodzących w zakres działania Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Monitor Polski nr. 141, poz. 269)¹⁾, pozostają w mocy.

Z § 4 zachowują swą aktualność następujące przepisy:

«Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody jest

¹⁾ Cytowane rozporządzenie zostało przedrukowane na str. 261—263 książki p. t. «Skarby Przyrody», Wyd. P. R. O. P. Warszawa, 1932.

urzędnikiem państwowym, mianowanym przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może powołać na Delegata także profesora uniwersytetu.

Delegat składa ze swej działalności sprawozdanie Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sposób przez Ministra określony.

Sprawy zasadnicze i wątpliwe Delegat przesyła Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do decyzji».

Minister
W. Jędrzejewicz m. p.

B. PARKI NARODOWE, REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY.

a) Parki Narodowe.

Park Narodowy w Tatrach.

Odmowa koncesji na prowadzenie schroniska na hali Tomanowej.

Zarząd Sekcji Narciarskiej T. S. «Wisła» w Zakopanem zwrócił się do Starostwa powiatowego w Nowym Targu z prośbą o wydanie koncesji na prowadzenie schroniska na hali Tomanowej, w szalasie dzierżawionym przez Patronat Spółdzielni Rolniczych w Krakowie od Zarządu Lasów Państwowych Podhalańskich w Zakopanem jako właściciela hali.

Ponieważ Zarząd Lasów Państwowych sprzeciwia się kategorycznie używaniu szałasów na Tomanowej do celów niezwiązanych z hodowlą owiec i wyrobem serów a nadto zastrzegł się przeciwko ewentualnemu wydaniu bez jego zgody koncesji na prowadzenie w wymienionych szałasach schroniska, wreszcie ponieważ szalasy te nie odpowiadają wymaganiom, które ustawa budowlana stawia budynkom przeznaczonym na schroniska — Starostwo odmówiło wydania dotyczącej koncesji.

Zniszczenie sosny na Sokolicy w Pieninach.

Wśród tegorocznej kroniki wypadków wandalckiego i bezmyślnego niszczenia zabytków przyrody

jeden szczególnie jest bolesny, zwłaszcza ze względu na osoby, które go popełniły i zasługuje na ostre napiętnowanie. Dowodzi on równocześnie, że idea ochrony przyrody nie dotarła jeszcze do niektórych warstw społeczeństwa, że krzewiciele jej wzniosłych zasad mają przed sobą olbrzymią, urodzajną a niezasiałą niwę. Myślę o wojsku, instytucji, która dla wielu chłopców jest szkołą życia, urabiającą ich na obywateli.

Naprawdę przykrość i żal niewysłowny ogarnia każdego, kto wszedłszy na szczyt Sokolicy w Pienińskim Parku Narodowym zobaczy, że jedna z dwu najładniejszych sosen, stojących na szczycie, została okorowana przez żołnierzy. Opierała się setki lat wichrom i burzom, wzrastała wolno lecz uparcie w walce z nielitosnymi czynnikami atmosferycznymi, atakującymi ją już u samej kolebki jej dziejów, od chwili, gdy zapaściła kielki w szczelinę skalną, przyniesiona tu z pobliskiego drzewa-matki razem z setkami siostrzyc. Los szczęśliwy pozwolił jej zwyciężyć wszystkie przeciwności: i twardą walkę o byt i niedomagania życiowe. Niestety, napotkała na swej drodze dwu żołnierzy, którzy w dzień odpoczynku, po znoej pracy urządzili sobie wycieczkę i dla «uwiecznienia» swej bytności na Sokolicy postanowili złożyć podpisy. Ponieważ nie znaleźli na nie miejsca na zapisanej całkowicie przez poprzedników poręczy, więc zdarli korę dookoła całego pnia najbliższej sosny i tam je wyryli, niszcząc w ten sposób zupełnie drzewo.

Niemalą część winy biorą na siebie władze zwierzchnie obu żołnierzy, jeśli znalazłszy się z dużym oddziałem u podnóża Pienińskiego Parku Narodowego, nie pouczyły swych podwładnych o jego wartości, ani nie wydały nakazu przestrzegania obowiązujących w nim przepisów. Wszak przedewszystkiem żołnierz powinien być wzorem karności i szanować własność Narodu.

J. Walas.

Uwaga: Władza wojskowa, do której się w tej sprawie odniosłem, ukarała przykładowo winnych, co tutaj z uznaniem podnoszę; dlatego też z powyższej notatki skreśliłem nazwiska winnych, oraz oddział wojskowy, do którego należą.

Prof. W. Szafer.

Park Narodowy na Czarnohorze.

Według danych, otrzymanych z Nadleśnictwa Worochta, stan zwierzyny na Czarnohorze przedstawia się jak następuje:

N i e d ź w i e d ź — 2 sztuki przechodnie, r y ś — kilka sztuk przechodnich, ż b i k — kilkanaście sztuk, j e l e Ń — około 50 sztuk, g ł u s z e c — około 20 par. Obecności c i e t r z e w i a nie stwierdzono.

Właściwy matecznik zwierzyny na terenie Czarnohory znajduje się nie w samym rezerwacie, gdzie wskutek silnego ruchu turystycznego spotyka się tyl-

ko okazy przechodnie, lecz w sąsiadujących z rezerwatem t. zw. Krzywych Hegach.

Park Narodowy w Górach Świętokrzyskich.

XVIII posiedzenie Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej odbyło się w Warszawie dn. 18. XI. 1934 r. Sprawy naukowego opracowania rezerwatu stanowiły najważniejsze punkty obrad. Postanowiono mianowicie pokryć koszty wykonania przez dra R. K o b e n d z ę map fitosocjologicznych, skompletowania zdjęć i opracowania działu florystycznego. W opracowaniu pod kierunkiem dra R. J a k i m o w i c z a znajdują się mapy archeologiczne. Instytut Badawczy Lasów Państwowych przygotowuje mapy, modele i fotografie, dotyczące przyrostu drzew i ochrony przed owadami. Przyjęto projekt wydawania «Teki Świętokrzyskiej» w porozumieniu z Oddziałem Kieleckim P. T. K. Wysłano projekt stworzenia rezerwatu na Wykówce.

Następne, t. j. XIX posiedzenie tego samego Komitetu odbyło się 16. XII. 1934 r., a omawiano na niem głównie sprawy związane z zamierzoną wystawą propagandową Puszczy Jodłowej, którą postanowiono urządzić w Warszawie w jesieni b. r. w związku z 10-leciem śmierci Ż e r o m s k i e g o. Zdecydowano zbadać bliżej z punktu widzenia gospodarczego sprawę zalesienia góry Radostowej, jako żywego pomnika Ż e r o m s k i e g o.

b) Rezerwaty.

Rezerwaty w lasach państwowych.

Nowe rezerwaty.

1. W nadleśnictwie S k a r ż y s k o, koło Majdowa, utworzono rezerwat o powierzchni 4 ha, przeznaczony dla ochrony cisa, rosnącego tu w ilości 93 krzaczastych okazów.

2. W nadleśnictwie S z e p a r o w c e, pod Kołomyją, powstał rezerwat obejmujący dąbrowę pokucką, w której znajduje się kolonia czapli. Powierzchnia 3 ha.

Na terenie puszczy Niepołomickiej, pod Krakowem, powstały 4 rezerwaty niezbyt duże, lecz mające wielką wartość naukową:

3. W oddziale 270-c nadleśnictwa Niepołomice wyłączono od wszelkiego użytkowania partję lasu o powierzchni 1,50 ha, z bogatym stanowiskiem reliktowej i wymierającej paproci, *Osmunda regalis*.

4. W oddziałach 37 (60) oraz 39 (62) nadleśnictwa Grobla ograniczono cięcie, ochraniając pierwotny drzewostan dębowo-lipowy o powierzchni 22.44 ha.

5. W oddziale 99-f nadleśnictwa Grobla pozostawiono jako ochronny obszar 2,83 ha pierwotnego lasu lipowego.

6. W oddziale 88 (123). nadleśnictwa Niepołomice wyłączono jako ochronną partję lasu z kępą rodzimych buków, o powierzchni 3.36 ha.

7. Rezerwat w miejscowości Książ, koło Tomaszowa Mazowieckiego, nadleśnictwo Smardzewice, o obszarze 25 ha, ma specjalny charakter, gdyż jest przeznaczony dla hodowli żubro-bizonów, które mają tu być przeniesione z puszczy Białowieskiej w r. 1935, oraz dla bizonów, które niedawno złożyli w darze P. Prezydentowi Rzpltej Polacy z Ameryki. Z tego względu jest on traktowany jako rezerwat częściowy. Obejmuje on bór mieszany z dębem, grabem, lipą i niezwykle wielkimi okazami leszczyny. Rezerwat otoczony jest 2 km szerokim pasem, traktowanym od lat kilku jako las przerębowy, a zawierającym piękne drzewostany olchowo-jesionowe, jodłowe i dębowo-sosnowe z olbrzymimi okazami dębów i bogatą roślinnością.

Zmiany w istniejących rezerwach.

1. W rezerwacie Szczerkowo, pow. świeckiego na Pomorzu (nadleśnictwo Osie), przeprowadzono rejestrację brekini, ustalając liczbę okazów tego drzewa na 144. Ponieważ jeszcze administracja pruska wycięła naturalne drzewostany na obszarze 118 ha, zamieniając je na las sztuczny, zatem obecnie zmniejszono powierzchnię rezerwatu do 70.10 ha, przyczem zaprojektowano gospodarkę przerębową z wykluczeniem wszelkiego użytkowania ubocznego.

2. Rezerwat bobrowy nad Żegulaną, utworzony w r. 1924, został w r. 1934 powiększony o 775 ha obszaru przeznaczanego jako matecznik dla losi.

3. Rezerwat bobrowy w nadleśnictwie Bucharzewo w Poznańskim został zniesiony, a hodowane w nim bobry kanadyjskie przewieziono do nowego rezerwatu w nadleśnictwie Susk, w okolicy Kostopola.

Ochrona lasu Bielańskiego pod Warszawą.

Decyzją Urzędu Konserwatorskiego Komisarjatu Rządu na m. st. Warszawę z dn. 17 grudnia 1934 r. Nr. AK-1/217, lasek Bielański, leżący w znacznej części w granicach Warszawy, został uznany zaabytek z motywów przyrodniczych, historycznych i kulturalnych. Ochrona lasu Bielańskiego, od kilku lat absorbująca uwagę społeczeństwa warszawskiego, nareszcie w tym roku doczekała się pozytywnego załatwienia. Pierwszym krokiem do realizacji tego postulatu było objęcie lasu w dzierżawę w lipcu 1934 r. przez Zarząd Miejski Warszawy. W krótkim czasie, dzięki energicznym zarządzeniom p. L. Danielewicz a dyrektora Wydziału Ogrodniczego i kierownika lasu p. St. Wóycickiego, teren lasu zo-

stał uporządkowany i ogrodzony. Powierzchnia ochronna wynosi 146 ha.

Rezerwat w miejscowości Buda Tuszowska pow. mieleckiego im. prof. St. Sokołowskiego,

utworzony przez prof. U. J. J a n a W ł o d k a, obejmuje las mieszany z jodłą, dębem, świerkiem i klonem, rosnący na piaszczystej górze, zw. «Jazwiana Góra». Obszar rezerwatu wynosi około 6 ha.

Rezerwaty leśne w Złotym Potoku nad Wierciwą.

Od roku 1907 istniał w majątku Złoty Potok nad Wierciwą, pow. częstochowskiego, rezerwat utworzony przez właściciela hr. K. R a c z y ń s k i e g o. Obejmował on pierwotny las bukowy o powierzchni 85 ha i las mieszany o powierzchni 20.60 ha, a głównym jego celem była ochrona źródeł zasilających pstrągarnię. W czasie wielkich mrozów w roku 1928/29 lasy Złotego Potoku mocno ucierpiały i z tego powodu groziło zniszczenie rezerwatu, gdzie — jak i w innych częściach majątku — zaczęło się energiczne wycinanie lasu¹⁾. Skutkiem takiego stanu rzeczy w październiku 1934 r. odbyło się na zarządzenie p. Wojewody kieleckiego komisyjne zbadanie w terenie i zatwierdzenie planów gospodarstwa leśnego w majątku Złoty Potok przez przedstawicieli kompetentnych władz, Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody, oraz przedstawicieli właściciela. W następstwie p. Wojewoda kielecki uznał za lasy ochronne — obok dawnego rezerwatu — jeszcze dalsze części lasów Złotego Potoku, tak że powierzchnia lasów, podlegająca obecnie ochronie w tym majątku, wynosi 201,89 ha. Lasy chronione są bądź pierwotnym drzewostanem bukowym, jak pierwszy rezerwat z r. 1907, lub otoczenie t. zw. Djabelskiego Mostu, noszące nazwę «Parkowe», bądź też mieszanym lasem jodłowo-sosnowym z dębem, o charakterze pierwotnym («Kaliszak»).

Zatwierdzenie rezerwatu limbowego w Gorganach.

P. Wojewoda stanisławowski uznał za ochronny las limbowy o powierzchni 50 ha na górze zwanej Jajko, na której Administracja Dóbr Metropolji Grecko-Katolickiej we Lwowie zorganizowała w r. 1934 rezerwat przyrodniczy¹⁾.

Rezerwat stepowy w Winiarach

(pow. pińczowski) został w marcu 1934 r. nawiedzony pożarem, który powstał skutkiem podpalenia zeschłych traw. Roślinność rezerwatu ucierpiała jednak bardzo nieznacznie. Sprawcy podpalenia zbiegli.

¹⁾ por. K. B. I. 1934, nr. 1

²⁾ por. K. B. I. 1934, nr. 2.

c) Pomniki przyrody i historii.

Ochrona starych drzew.

Następujące stare drzewa zostały zarejestrowane jako zabytki:

Piękny okaz wiązu szypułkowego, liczący 15 m wysokości, a 5,6 m obwodu, rosnący w parku miejskim «Anielin» w Pruszkowie pod Warszawą; 3 sędziwe lipy koło kościoła w Iwkowej, pow. brzeski, o obwodzie 4,80 m, 4,10 m i 4 m; 2 dęby w powiecie tarnowskim: jeden w Koszycach Wielkich o obwodzie 5 m, drugi w Rzędzinie przy drodze do Gumnisk (obwód 8,5 m); dąb stojący w środku ul. Portowej w Gdyni. Dzięki życzliwemu stanowisku Komisarjatu Rządowego w Gdyni oraz Oddziału Krakowskiego Ligi Ochrony Przyrody, który ofiarował 200 zł na zabezpieczenie dębu, zapewne uda się uratować to pomnikowe drzewo, pozostawione na miejscu dzięki zabiegom p. B. Chrzanowskiego.

Ochrona sosny kołnierzykowatej.

Na terenie nadleśnictwa Ostrów w Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach poddano ochronie kępę sosny kołnierzykowatej, występującą na powierzchni około 0.30 ha w ilości 22 okazów.

Osobliwe okazy świerków w lasach Beskidu zachodniego.

W lasach Zarządu Węgierska Górka, należących do Dóbr Zywieckich, znaleziono dość rzadkie mutanty świerków. Jeden w obchodzie ochronnym Bystra, na terenie gminy tejże samej nazwy, na stokach Ulowa, oddział 124, przy chodniku turystycznym na Romankę, w odległości 70 m od linii oddziałowej 79, a drugi w gminie Żabnica, w oddz. 69 przy górnym chodniku obchodnym w odległości około 100 m od oddz. 70.

Okaz z Bystrej znajduje się w młodniku około 30-letnim o wystawie pn.-wschodniej, pochodzącym z sadzenia. Wysokość 10,50 m, średnica w wysokości piersi 11 cm. Wykazuje różnicę wysokości w stosunku do otaczających go drzew 75 cm. Gałęzie boczne, dochodzące do 1,20 m długości, posiada zgrupowane w okółkach, przeważnie jednostronnie. Brak na nich rozgałęzień 2-go i 3-go rzędu. Od nasady gałęzi, partja 35 cm długa posiada szpilki rzadko ustawione, przylegające, natomiast w dalszych partjach szpilki nagle, ostro odstają. Dopiero na końcach gałęzi występują pęki w ilości 5—10 gałązek 2-go rzędu, długości 10—15 cm, o szpilkach twardych i grubych.

Przyrosty roczne identyczne prawie z przyrostami sąsiednich, normalnie ukształtowanych drzew. Wedle wszelkiego prawdopodobieństwa, jest to rzadki mutant świerka, *Picea excelsa* var. *araucarioidea*, podany przez Stefana von Sàa'gy z Kamon (Wę-

gry) w roku 1905. (Beissner-Fitschen, Mit. d. D. Dendr. Gesellsch.).

Drugi osobnik ma około 35 lat, 12,5 m wysokości, 16 cm średnicy w pierśnicy. Jest on charakterystyczny z powodu długich, wiotkich i zwisających gałązek 2-go i 3-rzędu (zwłaszcza na starszych gałęziach). Jest to *P. excelsa* var. *pendula* Jacq. et Hering podawana również (Beissner) jako *P. excelsa* var. *Conwentzii* Witttr. Opisane mutanty świerków poddane zostały ochronie. Otoczono je płótkami oraz pouczono odnośny personel o konieczności szczególnej ich ochrony¹⁾.

Inż. Wł. Kawecki.

Ochrona parków.

Urząd Wojewódzki Warszawski uznał za zabytek podlegający opiece prawa park pałacowy w Słubicach, pow. gostyńskiego, wraz z wszystkimi urządzeniami parkowymi, utrzymanymi w charakterze romantycznych dekoracji parkowych z końca XVIII wieku. Motywem rejestracji jest zarówno zabytkowy charakter samego parku, jak i fakt, że stanowi on odpowiednie otoczenie klasycznego pałacu z końca XVIII w.

Ochrona grodziska.

Urząd Wojewódzki Białostocki uznał za zabytek prawnie chroniony grodzisko zwane «Szwedzką Górą», położone na południe od Wołkowyska, woj. białostockiego. Stanowi ono pozostałość starego grodziska, nieregularnie czwororamiennego, a pochodzi z czasów przedhistorycznych lub wczesnohistorycznych.

Ochrona starych cmentarzy w Poznaniu.

W związku z planem regulacyjnym miasta wynikła sprawa ochrony przed zniszczeniem i zabudowaniem starych cmentarzy, na których znajdują się zabytkowe drzewa. W porozumieniu z Konserwatorem zabytków Urzędu Wojewódzkiego drem W. Dąborem, Okręgowy Komitet Ochrony Przyrody w Poznaniu uzasadnił zabytkowy pod względem przyrodniczym (ze względu na drzewostan) charakter b. cmentarza garnizonowego i dawnego cmentarza ewangelickiego przy ul. Półwiejskiej.

Nowe stanowiska bobrów.

W odległości kilku kilometrów od znanego rezerwatu bobrowego w Rybakach (pow. grodzieński) w kierunku południowym znajduje się trudno do-

¹⁾ Trzeci interesujący okaz świerka w tej samej okolicy opisał prof. S. Wierdak w II. Roczniku Polsk. Tow. Dendrologicznego.

stępne trzęsawisko, które tylko w miejscach najbardziej opanowanych przez roślinność bywa koszone. Roślinność tego bagna, mającego kształt wydłużonej, w ósemkę wygiętej rynny, długości około 6 km, jest dość urozmaicona. Spotykamy tu bobrek trójlistny, czermień błotny, tatarak, trzcinę, sity, wierzbówki, strzałkę wodną, osokę aloesowatą, a z roślin pływających grzybień, grązel, żabiściak, pływacz i inne. Miejsca bardziej wzniesione porasta czarna olcha, wierzby, gdzieniedzie brzozy, lub osika. Środkiem wije się rzeczulka Pliszczka, uchodząca do jeziora Okuniewo, które graniczy z rezerwatem w Rybakach. Na tym właśnie terenie stwierdzono świeże ślady pobytu bobrów. Często spotkać można dróżki wyślizgane przez te zwierzęta, bądź liczne, tylko co dokonane cięcia, oraz kupki gałęzi, okorowanych w charakterystyczny sposób. Istnieją tu dwie zamieszkałe przez bobry «chaty», zbudowane pomiędzy drzewami i krzewami na ściętych pniach olchowych, z pod których wypływa dość głęboki, nawet w zimie niezamarzający strumyk. Budowla utworzona jest przez nagromadzenie na wysokości około 1,5 m rozmaitych gałęzi, pomiędzy którymi widać szczelnie ubitą ziemię, zmieszaną z trawą. Całość jest tak silna, że utrzymać może ciężar człowieka.

Ponieważ opisane stanowisko bobrów leży na terenach wsi Rybaki w uroczysku Ozieriszczce w pobliżu rezerwatu bobrowego, wskazaniem byłoby zarządzenie przeprowadzenia zamiany tych gruntów na tereny państwowe. Obecnie możnaby to skutecznie bez wielkich trudności przy sposobności przeprowadzania komasacji wspomnianych gruntów przez Powiatowy Urząd Ziemi w Grodnie. Gospodarze zgodziliby się prawdopodobnie na zamianę, gdyż bagna nie przedstawiają dla nich żadnej wartości materialnej

Ślady, niezupełnie świeże, pobytu bobrów, w postaci ogryzionych gałęzi, znajdują się także w pobliżu ujścia Czarnej Hańczy do Niemna, na terenie rozparcelowanego majątku Zacisze. Bliższych wiadomości o tem, nieco wątpliwem stanowisku bobrów narazie brak.

J. Kochanowski.

Ochrona wydmy Łuże w puszczy Kampinoskiej.

Wydma Łuże, najwyższy punkt puszczy Kampinoskiej (103 m), położona zaledwie ok. 6 km od granic Warszawy, była przeznaczona pod parcelację. Ponieważ z dniem 1 stycznia 1935 roku wygasł termin pozwolenia na zmianę użytkowania powierzchni leśnej, a parcelacja nie została wykonana, Komitet Warszawski P. R. O. P. czyni starania, by pozwolenie na parcelację nie zostało sprolongowane. W akcji tej Komitet spotka się niewątpliwie z życzliwym poparciem sfer krajoznawczych i sportowych,

dla których omawiana wydma jest jedną z nielicznych atrakcyj wycieczkowych w najbliższej okolicy Warszawy.

Grota gipsowa pod Czortkowem.

P. J. O p a c k i, delegat P. R. O. P., zawiadomił Radę o znalezieniu nieznannej dotychczas groty gipsowej we wsi Ukryniu na wzgórzu «Łysa», 6 km od Czortkowa. W pobliżu wejścia dokonywano wydobywania i palenia gipsu, głębiej zaś położone części groty są zupełnie nietknięte. Od pieczary wejściowej w różnych kierunkach prowadzą liczne korytarze, których długość wynosi w poszczególnych wypadkach do 200 m. Ściany pokryte są pięknymi kryształami gipsu. Ochroną groty przed dalszą eksploatacją gipsu zajął się delegat P. R. O. P. wraz z miejscowym Oddziałem Podolskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, powodując zabezpieczenie groty przez władze powiatowe. Niezależnie od tego, Towarzystwo zajęło się przejęciem na swoją własność odpowiedniej parceli oraz udostępnieniem groty dla turystów.

Ochrona głazu narzutowego pod Sieradzem.

Urząd Wojewódzki Łódzki uznał za zabytek, podlegający prawnej ochronie, wielki gład narzutowy, znajdujący się na gruntach wsi Zadzim, pow. sieradzkiego. Gład, w postaci płyty o kształcie trapezu, mierzy 3,03 m długości, 2,00 m szerokości, 0,70 m wysokości, a 8,40 m maksymalnego obwodu.

d) Ochrona ptaków.

Na terenie nadleśnictwa Krasne ochrona ptaków prowadzona jest z dużą energią i dobrymi wynikami. Program pracy przewiduje rozwieszanie sztucznych gniazd w miarę wyrębu starych drzewostanów, w których jedynie ptactwo osiadłe znajduje miejsca odpowiednie do gnieźdzenia się. Na każdym wyrąbanym hektarze lasu pozostawia się kilka drzew, na których zimą będą rozwieszane gniazda. Rewizja młodych kultur da sposobność kontroli i utrzymania gniazd bez ponoszenia specjalnych kosztów. Corocznie rozwieszać się będzie 800 do 1000 gniazd.

Doświadczenia, poczynione w ciągu ostatnich trzech lat, dały wyniki bardzo zadowalające. Wszystkie gniazda, rozwieszane na terenie nadleśnictwa, w ilości przekraczającej 1000, zostały zajęte przez kraski, szpaki i sikory; trzy gniazda zajęły dzięcioły pstre. Zaznaczyć należy, że używano sztucznych gniazd, wzorowanych na dziuplach *Berlepscha*, a wykonanych przez miejscowych robotników.

J. Długolecki.

e) Niszczenie i straty.

Sprawa wypalania kosodrzewiny na Czarnohorze.

W związku z wypalaniem przez Hucułów kosodrzewiny w rejonie Dzembronji na Czarnohorze¹⁾, Urząd Wojewódzki Stanisławowski wydał zarządzenia zmierzające do wstrzymania dewastacji i niszczenia kosodrzewiny, — a sprawcy podpalenia kosodrzewiny na poloninie «Stepański» i «Smotrycz» zostali pociągnięci do odpowiedzialności.

Wycięcie drzew w parku w Krasnem.

Przy parcelacji obszaru dworskiego Krasne pozostał stary park, który oddano pod opiekę gminy jako zabytek historyczny. W parku znajdowały się bowiem drzewa pamiętające czasy Sobieskiego i Stanisława Augusta. Kilka z tych lip i jesionów zostało wyciętych z polecenia Gminy, która w środku parku wzniosła «Dom Ludowy». Pozostała natomiast nienaruszona pewna ilość klonów i jesionów.

Niszczenie drzew na górze Żarek koło Kalwarji Zebrzydowskiej.

Pod powyższym tytułem podałem w 12 roczniku «Ochrony Przyrody» notatkę z fotografią o niszczeniu buków przez wycieczkowców. Jako jej ciąg dalszy komunikuję, że najbardziej pocięty buk musiał pójść pod topór, gdyż ran zadanych tępymi nożami przy wycinaniu nazwisk i inicjałów nie wytrzymał. Może to i lepiej, bo nie będzie w tym miejscu świadectwa niekulturalnych wyczynów.

Podobny los grozi obecnie jaworom (*Acer pseudo-platanus*) i jodłom (*Abies alba*), także niezbyt pospolitym na wymienionej górze. Gładka ich kora nosi bowiem na sobie coraz więcej bezkształtnych, w pośpiechu żłobionych hieroglifów. Powód chyba nie inny, jak ten, aby nie wyszło z użycia barwne i dosadne przysłowie: «*Nomina . . .*!» J. T.

Jeszcze jeden łoś.

Pod powyższym tytułem donosi organ Towarzystwa Łowieckiego Ziem Wschodnich, «Gdzie to gdzie zagrały trąbki myśliwskie» o zabiciu przez kłusowników w nocy z 16 na 17 sierpnia 2-letniego łośa w oddziale 31 puszczy Rudnickiej. Na miejscu znaleziono tylko szkielet i wnętrzności. Dochodzenia władz nie wydały narazie rezultatu.

C. SPRAWY ORGANIZACYJNE I PROPAGANDOWE.

Sprawozdanie

z 73-go posiedzenia Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody, odbytego w dniu 19 października

1934 r. w Krakowie, w lokalu Biura Rady (ul. Lubicz 46, II. p.).

Obecni: prof. dr W. Szafer jako przewodniczący; członkowie Rady: prof. dr W. Goetel, prof. dr S. Kreutz, prof. dr J. G. Pawlikowski, prof. dr M. Siedlecki, prof. dr J. Smoleński, p. A. Starzeński; goście: dr J. Z. Robel, doc. dr K. Wodzicki. W części popołudniowych obrad, dotyczących Babiej Góry, brali udział ponadto pp. W. Miodowicz, mg. W. Mileski i prof. S. Sokolowski; jako sekretarz p. W. Kulczyńska.

Posiedzenie trwało od godz. 10.35 do 20-tej z przerwą od godz. 14-tej do 16-tej.

I. Sprawy bieżące.

Prof. Szafer zreferował najważniejsze sprawy bieżące na podstawie dziennika podawczego, do którego w czasie od 20 marca do 19 października 1934 r. wpłynęło 2406 spraw. Są one w znacznej części omówione w numerach 2, 3 i 4 Kwartalnego Biuletynu Informacyjnego z r. 1934.

a) Wykłady zleczone o ochronie przyrody. Biuro Delegata przesłało do Ministerstwa W. R. i O. P. pismo popierające wniosek Rady Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Poznańskiego o wprowadzenie wykładów zleconych z zakresu ochrony przyrody na tym Uniwersytecie.

b) Współpraca z Komisją Badań Naukowych Ziem Wschodnich. Postanowiono poczynić kroki celem nawiązania kontaktu z powyższą Komisją w tym celu, aby Komisja przyjęła w program swych prac także inwentaryzację zabytków przyrody.

c) Ustawa o planowaniu kraju. Prof. Goetel, na propozycję prof. Szafera, przyrzekł zainteresować sprawą ustawy o planowaniu kraju Biuro Planu Regionalnego miasta Warszawy, oraz Komisję dla Spraw Regionalnych Podhala.

d) Międzynarodowe Biuro Ochrony Przyrody w Brukseli. Prof. Siedlecki przedstawił powody ustąpienia b. dyrektora Biura, prof. J. M. Derscheida, a prof. Szafer rozporządzenie króla belgijskiego, które nadało osobowość prawną temu Biuru.

e) Kontakt z zagranicą. Prof. Goetel zdał sprawę z udziału swego w I-szem Walnym Zgromadzeniu Międzynarodowej Unji Alpinistycznej w Pontresinie, omówił stosunek Club Alpin Français do postulatów ochrony przyrody, oraz podzielił się z obecnymi wrażeniami z wycieczki zorganizowanej przez Szwajcarską Ligę Ochrony Przyrody z okazji 25-lecia jej istnienia, w której osobiście brał udział.

f) Ochrona ptaków. P. A. Starzeński przedstawił treść pisma, które otrzymał od Międzynarodowej Rady Łowieckiej w sprawie dostarczenia referatu uzasadniającego potrzebę ochrony przepiórki, tępionej masowo w Egipcie.

¹⁾ por. K. B. I. 1934, nr. 4.

g) **Ochrona ryb.** Prof. Siedlecki przedstawił sposoby ochrony łososia, stosowane zagranicą (w Szkocji) i porównał z nimi stan dotyczących spraw w Polsce (temat ten omówiony będzie w artykule prof. Siedleckiego p. t. «Rybolówstwo łososiowe i ochrona łososia w Szkocji», zamieszczonym w XIV roczn. «Ochrony Przyrody»). — Obecnie, z powodu zamierzonej przez Rząd realizacji planu budowy zapory na Dunajcu w Rożnowie, zachodzi potrzeba zainteresowania sprawą ochrony łososia, a zwłaszcza kwestją potrzeby budowy przepławek, tych czynników, którym budowa zapory będzie powierzona. Prof. Siedlecki jest zdania, że nietyle akcja zarybieniowa, ile ochrona łososia w każdej fazie jego życia przyczynić się może do skutecznej ochrony tego gatunku ryby przed zanikiem.

h) **Głosy prasy.** Ilość głosów prasy wzrosła w r. 1934 o przeszło 80 procent, wzrosła również ilość czasopism, które zabierały głos w sprawach ochrony przyrody w porównaniu z rokiem ubiegłym z 158-miu na 188.

i) **Rezerwaty.** Sprawą zabezpieczenia brzegów Prutu w rezerwacie w Kniaźdworze zainteresowano Wojew. Komisję Turystyczną w Stanisławowie.

Instytut Badawczy L. P. zarządził zbadanie stonków w rezerwacie Świteskim.

Omówiono znaczenie utworzenia rezerwatu na górze Jajko w Gorganach, w dobrach metropolji grecko-katolickiej.

Projekt utworzenia rezerwatu-matecznika nad Czeremoszami o tyle tylko posunął się naprzód, iż w sierpniu b. r. odbyła się w Warszawie w sprawie tej konferencja z udziałem zainteresowanych czynników. Komisja w terenie ma odbyć się z wiosną 1935 r. O ile chodzi o postulaty naukowe ochrony przyrody na tym terenie, to zostaną one zaspokojone z chwilą zabezpieczenia rezerwatów: Hnitesa i Huki-Hramitne, co ma nastąpić w niedługim czasie i niezależnie od realizacji wielkiego rezerwatu-matecznika.

j) **Parki narodowe.**

Tatry. Prof. Szafer przedstawił sprawę nielegalnego schroniska J. Polaka na hali Kondratowej; obszerny referat na ten temat przedłożył p. Wojewodzie krakowskiemu.

Pieniny. Omówiono m. in. straty spowodowane w Pieninach przez powódź. W związku z poruszoną przez prof. Goetla sprawą rekonstrukcji zniszczonej w 50%-ach przez powódź t. zw. «drogi pienińskiej», która na wiosnę 1935 r. będzie aktualna, wypowiedziano się za poprowadzeniem tej drogi, począwszy od ujścia potoku Leńnickiego, w górę (do Śmierdzonki), a zbudowaniem w jej miejsce wygodnej ścieżki turystycznej nad Dunajcem.

Czarnohora. Karpackie Towarzystwo Nar-

ciarzy przystąpiło w roku bież. do budowy schroniska na Maryszewskiej pod Szypciami, którego plan pierwotny uznała P. R. O. P. na podstawie opinii inż.-arch. B. Tretera, za nieodpowiedni i wymagający zmian zarówno w fasadzie, jak rozplanowaniu wewnętrznym. — Prof. Szafer zwrócił się do prof. Goetla jako reprezentanta Pol. Tow. Tatr. z przedstawieniem potrzeby ustalenia wytycznych, któreby obowiązywały przy budowie górskich schronisk. Prof. Goetel przyrzekł przedłożyć dotyczący projekt, który w niedługim czasie zostanie przygotowany przez P. T. T. w porozumieniu z P. U. W. F. i P. W. i przez tenże Urząd opublikowany, do zaopiniowania Państwowej Radzie Ochrony Przyrody przed jego ogłoszeniem.

II. **Sprawozdanie z udziału w Międzynarodowym Kongresie Ornitologicznym,** odbytym w roku 1934 w Cambridge, zdał krótko prof. Siedlecki i przedstawił, w jaki sposób winna Polska przygotować się do udziału w następnym Kongresie (przedłożyć wyniki badań biologicznych z zakresu ornitologii, ustawę o ochronie ptaków, projekt noweli konwencji paryskiej z r. 1902). Sprawozdanie powyższe zamieszczone będzie w XIV roczniku «Ochrony Przyrody».

III. **Sprawa dorocznego Zjazdu Rady.**

Postanowiono — jak co roku — poczynić przygotowania do dorocznego Zjazdu Rady, który odbędzie się w ciągu lutego 1935 r. w Warszawie. Na Zjeździe poruszone zostaną m. in. następujące sprawy:

a) w związku z koniecznością przygotowania na następny Kongres Ornitologiczny referatów z wyników badań nad biologią ptaków — sprawę potrzeby zorganizowania w Polsce stacji ornitologicznej, której brak utrudnia w wysokim stopniu, a nawet uniemożliwia prowadzenie tych badań;

b) potrzebę wydania przepisów, obowiązujących osoby trudniące się wypychaniem ptaków;

c) sprawę ustawy o obrocie ziołami leczniczymi, która winna być ustawą ochronną;

d) wynik akcji ochrony przyrody w szkole (na podstawie referatu prof. A. Wodniczki) i plan ujęcia akcji tej według wypróbowanych wzorów;

e) sprawę wydawnictwa o charakterze międzynarodowym dla młodzieży, co do wydawania którego P. R. O. P. pragnęłaby przedłożyć wnioski na Międzynarodowym Kongresie Ochrony Przyrody w Brukseli w r. 1935;

f) sprawę wydawnictw Ministerstwa Komunikacji, propagujących parki narodowe (afisza — do którego Rada dostarczyła fotografie, a który nie został

wydany, i albumu, co do którego Rada nie porozumiała się jeszcze ostatecznie z Ministerstwem Komunikacji).

IV. Sprawy wydawnicze i redakcyjne.

W okresie sprawozdawczym ukazały się w druku «osobne wydawnictwa» P. R. O. P. nr. 38, 39, 40 i 41, oraz numery 2, 3 i 4 Kwartalnego Biuletynu Informacyjnego.

W druku jest XIV rocznik «Ochrony Przyrody», obejmujący w dziale rozpraw 17 artykułów, m. in. art. prof. Wodniczki o pracy młodzieży na polu ochrony przyrody, który — być może — przyczyni się do ułatwienia realizacji postulatów, zawartych w okólniku Ministra W. R. i O. P. o współpracy władz szkolnych z organami ochrony przyrody, tym Kuratorjom O. S., które dotąd nie mogły na tem polu rozwinąć szerszej działalności.

(W związku z tem poruszył prof. Szafer fakt nierespektowania przez przewodników wycieczek szkolnych w Tatry znanego okólnika Ministerstwa W. R. i O. P.).

W części urzędowej XIV-go rocznika zamieszczony zostanie tekst francuski ustawy o ochronie przyrody oraz sprawozdanie z działalności Administracji L. P. na polu ochrony przyrody; inne sprawy zostaną pominięte dla uniknięcia powtarzania wiadomości zawartych w Kwart. Biuletynie Informacyjnym.

W styczniu 1935 r. przygotowuje prof. Szafer do druku sprawozdanie z działalności P. R. O. P. w roku 1934.

V. Sprawa organizacji Parku Narodowego na Babiej Górze.

Omówiono z przedstawicielami Polsk. Towarzystwa Tatrzańskiego oraz Oddziału Krakowskiego Ligi Ochrony Przyrody sprawę ewentualnego odszkodowania Polskiej Akademii Umiejętności za zaniechanie zrębów w oddz. 137, 146 i 160 na terenie Babiej Góry, którą zająć się mają instytucje te na posiedzeniach swych zarządów.

Organizację Parku Narodowego na Babiej Górze postanowiono poddać debatom dopiero po wydaniu rozporządzeń wykonawczych do ustawy o ochronie przyrody.

Wypowiedziano się przeciw udzieleniu pozwolenia p. E. Bartonkowi na budowę t. zw. «domu gospodarczego» (w rzeczywistości jednopiętrowego domu mieszkalnego) na Czarnej hali, na terenie będącym współwłasnością.

Wypowiedziano się przeciw wprowadzeniu świątka do pasma Babiogórskiego, zgodnie z opinią Państwowego Muzeum Zoologicznego.

Postanowiono porozumieć się z Babiogórską Spółką Myśliwską, jako dzierżawcą prawa polowania na Babiej Górze co do przedłużenia powyższej dzierżawy.

Wreszcie omówiono sprawę serwitutów w lasach ochronnych na Babiej Górze i postanowiono odnieść się do Polskiej Akademii Umiejętności z wnioskiem o zaniechanie sprzedawania suszyc w oddziałach 125, 126 oraz 180 naprzeciw oddziałów 126 i 127.

Sekretarz: *Wanda Kulczyńska.*
Przewodniczący: *Prof. Władysław Szafer.*

Zmiana na stanowisku delegata P. R. O. P.

Inż. K. Bunikiewicz zrzekł się zajmowanego dotychczas stanowiska delegata P. R. O. P. w powiatach rypińskim i sierpeckim.

Udział P. R. O. P. w pracach nad planem regionalnym Zagłębia Górniczno-Przemysłowego.

Na podstawie porozumienia się z Biurem Planu Regionalnego przy Urzędzie Wojewódzkim Śląskim, Biuro P. R. O. P. przesłało do użytku przy opracowaniu planu regionalnego Zagłębia Górniczno-Przemysłowego wykaz zabytków przyrody i rezerwatów w powiatach: będzińskim, bialskim i olkuskim.

Komisja dla spraw regionalnych Podhala.

Posiedzenie powyższej Komisji odbyło się w Krakowie dn. 23. XI. b. r. pod przewodnictwem p. Wojewody, dra M. Kwaśniewskiego. Omawiano na niem prace zmierzające do ekonomicznego podniesienia stanu ludności powiatów objętych planem regionalnym, sprawy rozbudowy dróg i osiedli turystycznych, a przede wszystkim sprawę dalszej organizacji i czynności Biura Planu Regionalnego, które zostało stworzone w ramach Towarzystwa Przyjaciół Huculszczyzny. W ten sposób powstał początek organizowania ogólnego planu, obejmującego cały obszar Karpat.

Dla ochrony przyrody mają szczególne znaczenie postanowienia odnoszące się do dalszej opieki nad cisem Raciborskiego w Harbutowicach, w sprawie wydania rozporządzenia uznającego za ochronny krajobraz 4 gmin nad przełomem Soły (Porąbka, Międzybrodzie Bialskie, Międzybrodzie Żywieckie, Czernichów).

Prof. Szafer złożył między innymi sprawozdanie z prac nad parkiem narodowym na Babiej Górze, wskazując konieczność uznania za ochronne lasów otaczających polanę, na której stoi schronisko P. T. T. i zaproponował uznanie za ochronny krajobrazu

Zwardonia, który rozbudowuje się szybko i chaotycznie.

Walne Zebranie członków Polskiego Oddziału Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra

odbyło się w Warszawie dnia 6. października 1934 r. pod przewodnictwem prof. B. Hryniewieckiego. Na zebranie przybyła archiwistka Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra, dr Erna Mohr. — Wśród omówionych spraw następujące zasługują na uwagę:

Wobec trudności ściągnięcia stosunkowo wysokich składek członkowskich, Zarząd Oddziału opracował projekt obniżenia składek, wprowadzając składki 2 rodzajów: 3 zł dla tych członków, którzy nie interesują się wydawnictwami Centrali i 10 zł dla członków, pragnących odbierać te wydawnictwa. Ze składki 3 złotowej, 2 złote przeznacza się na kupno nowych okazów żubrów, pozostały 1 złoty idzie do podziału między Oddział ($\frac{2}{3}$) i Centralę ($\frac{1}{3}$). Ze składki 10 złotowej $\frac{2}{3}$ przypada Centrali.

W r. 1931 odwiedził Polskę oraz Białowieżę przedstawiciel Towarzystwa Zoologicznego w New-Yorku, p. Bloir. Ofiarował on imieniem wspomnianego Towarzystwa sumę 15000 dol., płatnych ratami, na hodowlę żubra w Europie. Z sumy tej miał być zakupiony byk-żubr czystej krwi dla Białowieży. Ponieważ Centrala, która tymczasem 2 raty otrzymała, żubra nie dostarczyła, a w międzyczasie kupno byka stało się niepotrzebne, Zarząd Oddziału zaproponował aby jedną ratę Centrala przekazała Oddziałowi, potrącając sobie należne jej wkładki.

Oddział posiada następującą ilość członków: 9 instytucyj, 56 członków indywidualnych. Godność członka honorowego nadano Dyrektorowi Naczelnemu L. P. p. A. Loretow i, ze względu na zasługi, jakie położył dla hodowli żubrów w Polsce.

Projekt Parku Natury w Promnie.

Okręgowy Komitet Ochrony Przyrody w Poznaniu przystąpił do opracowania projektu Parku Natury w Promnie, najpiękniejszym po Góreckim Parku Narodowym na terenie Wielkopolski, odległym o 23 km na wschód od Poznania. Dla omówienia na miejscu zasad ochrony krajobrazu i przyrody, zorganizowano wycieczkę dnia 16 grudnia 1934, wspólnie z Towarzystwem Krajoznawczem.

Do Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu wystąpiono z wnioskiem o poddanie ochronie krajobrazowej obszaru lasów i jezior między Promnem a Pobiedziskami, zaś szczegółowy plan ochrony przyrody tego obszaru przedłożony będzie państwowym władzom leśnym.

Współpraca z Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego.

W związku z okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 26. X. 1933. o propagowaniu ochrony przyrody w szkole, Oddział Poznańsko-Pomorski Ligi Ochrony Przyrody i Okręgowy Komitet Ochrony Przyrody w Poznaniu, w porozumieniu z Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego, zorganizowały kurs ochrony przyrody dla nauczycieli i wychowawców, który odbędzie się w dniach od 21. I.—25. I. 1935. W ciągu pięciodniowego kursu poruszone zostaną w 10 referatach najważniejsze ogólne i regionalne zagadnienia ochrony przyrody, aktualne w związku z realizowaniem nowych programów szkolnych.

Równocześnie zostanie zawiązane Koło Opiekunów Kółek Ochrony Przyrody.

Inwentaryzacja głązów narzutowych w Wielkopolsce.

W dalszym ciągu postępuje inwentaryzacja głązów narzutowych w Wielkopolsce. Szczegółowo został opracowany pow. gostyński przez nauczyciela szkoły powszechnej w Gostyniu, p. Czesława Kaczmarska. Dr Krawiec zbadał szereg głązów narzutowych w pow. wągrowieckim, śremskim, jarcieńskim i innych, a rezultaty przedstawi w pracy monograficznej o florze epilitycznej głązów narzutowych w zachodniej Polsce.

Na wniosek Komitetu Ochrony Przyrody w Poznaniu Urząd Wojewódzki Poznański wydał orzeczenie z dnia 7. XII. 1934. N. A. 5/I/34, uznające za zabytek głąz narzutowy w Trzyczynie w pow. bydgoskim.

Zlecone wykłady z ochrony przyrody na Uniwersytecie Poznańskim.

Na wniosek P. R. O. P. i Rady Wydziału Mat.-Przyrodniczego U. P. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z 12. X. 1934, Nr. IV NS-10238/34 zleciło prof. dr. A. Wodniczce wykład n. t.: «Zagadnienia ochrony przyrody w Polsce i w świecie» w wymiarze 1 godziny tygodniowo przez I, II i III trymestr r. akad. 1934/35. Wykład cieszy się dobrą frekwencją, a uczęszczają nań studenci różnych wydziałów. Należy spodziewać się, że analogiczne wykłady zlecone uzyskają również inne nasze Uniwersytety.

Warto przypomnieć, że pierwsze w świecie wykłady ochrony przyrody odbywały się na polskich Uniwersytetach, zainicjowane jeszcze w okresie przedwojennym przez ś. p. prof. M. Raciborskiego. Na Uniwersytecie w Berlinie dopiero w r. b. zlecił pruski Minister Oświaty prof. dr Schoenichenowi, dyrektorowi Staatliche

Stelle für Naturdenkmalpflege, wykład: «Zasady ochrony przyrody» z ćwiczeniami i wycieczkami.

Dział ochrony przyrody w «Kurjerze Porannym».

«Kurjer Poranny» wprowadził specjalną rubrykę, zamieszczającą raz na miesiąc artykuły poświęcone akcji na polu ochrony przyrody. Zawiadamiając o powyższym, Redakcja zwraca się za pośrednictwem «Kwartalnego Biuletynu Informacyjnego» do wszystkich osób i organizacji współpracujących z P. R. O. P. z prośbą o nadsyłanie materiałów i rozpowszechnianie pisma.

D. Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKÓW I TOWARZYSTW.

Posiedzenie Zarządu Sekcji Ochrony i Hodowli Łosia

odbyło się dn. 16 października 1934 r. Omawiano na niem sprawę odstrzału łosia i po zapoznaniu się z ilościanem łosia w rozmaitych ostojach, uznano za usprawiedliwiony odstrzał byków w ogólnej ilości 20 sztuk, na 730 okazów, żyjących w Polsce. Wyznaczono dokładnie ilość sztuk, przypadającą na poszczególne okręgi.

W sprawie szerzącego się ciągle kłusownictwa, którego ofiarą padają niemal wszystkie łosie, opuszczające pilnie strzeżone tereny, postanowiono poczynić w Ministerstwie Sprawiedliwości kroki zmierzające — w myśl pisma ks. K. R a d z i w i ł ł a — do zniesienia kar pieniężnych za zabicie łosia, gdyż są one po większej części nieściągalne, a podwyższenia do roku conajmniej kary aresztu, która winna być odsiadwana przy Sądzie Okręgowym, a nie — jak dotychczas — w aresztach gminnych, gdzie winni bywają używani do różnych prac na korzyść gminy i faktycznie pozostają na wolności.

Nadto omówiono kilka spraw drobniejszych.

II Wszechpolski Zjazd Towarzystw Opieki nad Zwierzętami

odbył się w dniach 8 i 9 grudnia 1934 r. w Poznaniu i zgromadził poważną ilość przedstawicieli 18 miast polskich. Obok Poznania, najwięcej uczestników zjazdu pochodziło z Warszawy, Łodzi, Katowic i Radomia. Wykład inauguracyjny p. t. «Pojednanie z przyrodą» wygłosił delegat P. R. O. P. prof. A. W o d z i c k o, poczem nastąpił szereg odczytów na tematy związane z używaniem i nadużywaniem zwierząt domowych i dzikich przez człowieka, oraz zwiedzanie różnych zakładów i instytucji poznańskich.

Z długiego szeregu uchwalonych wniosków, niektóre mają bezpośrednie znaczenie dla ochrony przyrody:

12) Zjazd apeluje do Rządu i Sejmu o jak-

najszybsze wydanie ustawy o ochronie ptactwa, która by wzięła w opiekę całe ptactwo dzikie, nieochronione ustawą łowiecką.

15) Zjazd wypowiada się przeciw systemowi udzielania premij za odstrzał i tępienie t. zw. szkodników, jako nieracjonalnemu i nieetycznemu i prosi Władze i Instytucje o zaniechanie tych praktyk.

16) Zjazd apeluje... o ustanowienie kar za tępienie ptactwa śpiewającego i zabronienie handlu temi ptakami w miastach i na targach... o zalecenie Samorządowi powiatowemu, by rokrocznie prelinowały pewne kwoty na dożywianie ptaków pożytecznych...

30) Ze względu na rozpowszechniony w Polsce barbarzyński proceder łowienia ptaków polnych i leśnych, oraz ukryty handel temi ptakami, co w wysokim stopniu zagraża interesowi Państwa i przyczynia się do zaniku różnych gatunków ptaków w Polsce, ... o odniesienie się do Rządu z prośbą o wydanie jednolitej ustawy dla całego Państwa w kwestji ochrony ptaków, w której należy uwzględnić surowe sankcje karne przeciwko winnym uprawiania powyższego procederu, tudzież nałożyć na organa policyjne obowiązek energicznego występowania przeciwko winowajcom.

45) Apel do P. R. O. P. o obostrzenie kar za zabicie bociana.

Sprawozdanie z działalności Kółek Młodych Przyjaciół Zwierząt w szkołach powszechnych w Krakowie.

Z początkiem roku szkolnego 1933/34 przystąpiło do Związku 9 nowych Kółek, tak że ogólna ich liczba wzrosła do 28, a liczba członków przekroczyła 2.000. Kółka pracowały przede wszystkim na terenie szkoły, pozostając w kontakcie z Zarządem Związku za pośrednictwem opiekunek. Członkowie Kółek obsługiwali karmniki dla ptaków na plantach i w ogrodach miejskich, zaopatrując je w ziarno dostarczone przez Zarząd Z. O. Z., lub zakupione z dobrowolnych składek młodzieży.

W styczniu Zarząd Związku ogłosił dla członków Kółek ankietę p. t. «Które zwierzę jest mi najmilsze i dlaczego?» Za najlepsze odpowiedzi przyznano nagrody w liczbie 40. Na zebraniach Kółek urządzano co miesiąc pogadanki, na podstawie dostarczonych przez Zarząd, tłumaczonych powiastek angielskich, nadesłanych Związkowi przez Król. Towarzystwo Opieki nad zwierzętami w Londynie.

Przykazania młodych miłośników przyrody.

Wielką tablicę pod powyższym tytułem wywieszono w poczekalni dworca kolejowego w Tarnopolu; tekst tablicy jest następujący:

1. Czuwaj, aby życie zwierząt i roślin nie było lekomyślnie niszczone, aby nie było przedmiotem igraszek!

2. Czuwaj, aby pnie starych drzew, wszelkie głazy, ściany jaskiń, skały i inne zabytki nie były ryśowane jakimikolwiek napisami i znakami!

3. Pilnuj, aby zachowany był pierwotny wygląd wszystkich zabytków przyrody!

4. Ochroniaj naturalne piękno krajobrazu i miejsca swego pobytu nie znacząc niechlujstwem!

5. Dbaj, aby cisza i majestat uroczysk nie były zakłócone ludzkim wrzaskiem!

6. Pamiętki bierz do serca, nie do kieszeni!

7. Jesteś częścią przyrody, pamiętaj o prawach Braterstwa i Miłości!

Koło Ochrony Przyrody
Państw. Gimn. Żeńskiego w Tarnopolu.

Wystawa ochrony przyrody w VI-tej Szkole Wydziałowej w Poznaniu.

W czasie od 7—16 grudnia 1934 r. zorganizowało Kółko Miłośników Przyrody przy VI-tej Szkole Wydziałowej w Poznaniu, za sprawą przełożonej dr. H. Szafrańówny, wystawę pod hasłem «Ochrona przyrody w szkole». Ekspozyty składały się wyłącznie z prac uczennic, pokrywały powierzchnię przeszło 100 m² i grupowały się około kilku działów, jak: Rośliny chronione, Ginące zwierzęta, Ochrona ptaków, Pomoce naukowe wykonywane przez uczennice, Prace Kółka przyrodniczego, Hodowle, Przyroda natchnieniem w poezji, Przyroda w zwierciadle sztuki, itd.

Wystawa zorganizowana i przedstawiająca wyłącznie prace uczennic i nauczycieli szkoły, świadczyła dobitnie, jak skutecznie realizowane są w niektórych szkołach wskazania nowych programów szkolnych w dziedzinie ochrony przyrody. Niektóre ekspozyty (np. plakaty propagandowe) ze względu na oryginalność i artystyczne wykonanie zasługują na szersze rozpowszechnienie.

W dzień otwarcia Wystawy urządzono wieczorną ochronę przyrody dla rodziców, z produkcjami uczennic i referatem prof. Wodzicki, którą powtórzono następnie dla młodzieży.

Wystawa ochrony przyrody w Krakowie.

P. R. O. P. urządziła osobny dział ochrony przyrody na Wystawie zorganizowanej przez Krakowskie Koło Opiekunów Kół Krajowcnawczych Młodzieży Szkolnej przy Polskiem Towarzystwie Krajowcnawczem w Krakowie w czasie od 2 grudnia 1934 do 31 stycznia 1935 r.

«Górecki Park Narodowy».

Oddział Poznańsko-Pomorski Ligi Ochrony Przyrody w porozumieniu z Okręgowym Komitetem

Ochrony Przyrody w Poznaniu interwenjował u Władz w sprawie przywrócenia starych nazw miejscowości i zmiany nazw stacyj kolejowych, jak Perkwiczówka na «Pożegowo», a Ludwikowo na «Osowa Góra», przyczem «Wielkopolski Park Narodowy» pod Poznaniem, dla którego stacją dojazdową jest Ludwikowo, postanowiono nazywać «Góreckim Parkiem Narodowym», od nazwiska dawnych właścicieli Górków, zachowanego w nazwie osady i najpiękniejszego jeziora na terenie Parku.

E. WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Nowe Zarządzenia ochronne w czechosłowackiej części Tatr.

Ochrona zwierzyny górskiej w Tatrach czechosłowackich nie jest dotąd oparta na żadnej ustawie państwowej. W Czechosłowacji niema bowiem dotychczas ustawy o ochronie przyrody. Natomiast ostatnio zarządzenie Urzędu Krajowego Słowackiego przedłużyło na dalsze 10 lat zakaz polowania na kozice w Tatrach. Jednocześnie wydano kompletny zakaz strzelania niedźwiedzia i rysia, jako gatunków szczególnie przetrzebionych. Natomiast dotychczas brak jest całkowitych zarządzeń ochronnych w stosunku do orła i świstaka, co staje się szczególnie naglące; ostatnią sprawę poruszyły niedawno towarzystwa turystyczne w Czechosłowacji, domagając się wydania zarządzeń odpowiednich władz.

W Tatrach Bielskich wydano ponownie zakaz zrywania szarotek i pasienia w okolicach szczególnie bogatych w oryginalną florę alpejską; zakazano również w okresie zimowym (w pełnem porozumieniu z tow. turystycznymi i narciarskimi) ruchu narciarskiego granią Tatr Bielskich, celem nieniekajenia przebywających tam licznie zimą pokaźnych stad kozic. (w. mil.)

Reorganizacja Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli.

Dekret Króla Belgów nadał osobowość prawną i nowy statut tej młodej i energicznie działającej organizacji ochrony przyrody¹⁾. Na tej podstawie Rząd belgijski zamianował swych oficjalnych przedstawicieli, jako delegatów Rady Naczelnej Biura, oraz przedstawicieli kolonij belgijskich. W najbliższym czasie nastąpią nominacje delegatów Holandji.

W związku z powyższymi pracami, przewodniczący Rady Naczelnej Biura Międzynarodowego Ochrony Przyrody wystosował do polskich Ministrów W. R. i O. P. oraz Rolnictwa i R. R., pismo z propozycją zamianowania delegatami oficjalnymi Polski do Rady Naczelnej Międzynarodowego Biura

¹⁾ por.: Ochrona Przyrody, rocznik 14, str. 169-172.

dotychczasowych członków Rady Administracyjnej Biura, w osobach prof. M. Siedleckiego i prof. W. Szafera.

Fundacja dla popierania badań naukowych w parkach narodowych w belgijskim Kongo

została założona w Brukseli w roku 1934. Zadaniem Fundacji jest popieranie prac naukowych na terenie wszystkich kolonii, w szczególności jednak na terenie Parku Narodowego im. Alberta i tych parków narodowych, których zarząd powierzony jest administracji Parku im. Alberta. Najwyższą władzą Fundacji jest Rada zarządzająca, złożona z czterech do dziesięciu członków. Dwóch członków mianuje król, dwóch Instytucja nosząca nazwę «Park Narodowy im. Alberta»; pozostali członkowie otrzymują nominację na podstawie kooptacji. Członkowie ci są mianowani dożywotnio. Przewodniczącym Rady mianuje król z pośród członków Rady; kadencja jego trwa lat 5 i może być odnowiona.

F. SPRAWY WYDAWNICZE.

Wydawnictwa polskie.

1. *Ochrona Przyrody*, organ P. R. O. P., rocznik 14, Kraków 1934, str. 235, map 2, ryc. 80, 4 tablice poza tekstem. Skład główny w Kasie im. Mianowskiego, Warszawa, Pałac Staszica (cena ok. zł 7), zawiera następujące artykuły:

I. Rozprawy:

Jan Gwałbert Pawlikowski: Rozbudowa prawnych podstaw ochrony przyrody w Polsce.

Adam Wodziczko: Praca młodzieży na polu ochrony przyrody.

Michał Grażyński: Harcerstwo a przyroda.

Stanisław Małkowski: Czy są nam potrzebne skały tatrzańskie jako materiały budowlane?

Józef Motyka: W sprawie ochrony porostów.

Witold Kulesza: Jeżyny w polskim krajozbrazie.

Władysław Szafer: Ochrona modrzewia polskiego.

Bogumił Pawłowski: Wrotycz Zawadzkiego — *Tanacetum Zawadzki* (Herb.) Pawł.

Roman Kobendza: Godny ochrony las w Lipkach pod Warszawą.

Roman Kobendza: Brzoza niska (*Betula humilis Schrank*) w rezerwacie puszczy Białowieskiej.

Andrzej Środoń: Inwentarz zabytkowych dębów w Polsce.

Kazimierz Wodzicki: Studja nad bocianem białym (*Ciconia ciconia* L.) w Polsce. II. Bocian na Polskim Śląsku.

Michał Siedlecki: Rybołówstwo łososiowe i ochrona łosia w Szkocji.

Lubomir Sagan: Polnik karpacki (*Chionomys ulpius* Miller).

Aleksander Wasung: Rezerwat w Bubeniszczu.

Jerzy Młodziejowski: Krajobraz geograficzny doliny Pańszczycy w Tatrach.

II. Organizacja międzynarodowa ochrony przyrody:

Dekret królewski nadający osobowość prawną Biuru Międzynarodowemu Ochrony Przyrody w Brukseli.

Michał Siedlecki: Zagadnienia ochrony ptaków na terenie międzynarodowym.

Michał Siedlecki: Ochrona ryb na morzach.

Walery Goetel: Sprawy ochrony przyrody na międzynarodowych zjazdach towarzystw turystyki górskiej w r. 1934.

III. Ochrona przyrody zagranicą:

Saska ustawa o ochronie pomników sztuki, kultury i przyrody (Heimatsschutzgesetz) z dnia 13 stycznia 1934.

Witold Mileski: Ochrona przyrody w Księstwie Liechtenstein.

Witold Mileski: Nowy park narodowy w Europie.

J. L.: Ochrona przyrody we Francji.

J. L.: Rezerwaty przyrody w Danii.

J. L.: Łoś w Niemczech.

J. L.: Stan i ochrona słonia afrykańskiego i białego nosorożca.

IV. Część urzędowa:

Ustawa o ochronie przyrody w Polsce. Loi du 10 Mars 1934 sur la Protection de la Nature en Pologne.

Działalność Administracji Lasów Państwowych na polu ochrony przyrody w roku 1934.

V. Korespondencje:

Adam Starzeński: O wędrównej kuropatwie.

VI. Wiadomości bieżące:

2. Ustawa o ochronie przyrody. Osobne wydawnictwo P. R. O. P. nr. 41. Odbitka z Kwartalnego Biuletynu Informacyjnego R. IV. nr. 3. Kraków 1934. Stron 16.

3. Loi du 10 Mars 1934 sur la Protection de la Nature en Pologne. Osobne wy-

dawnictwo P. R. O. P. nr. 42. Odbitka z XIV rocznika «Ochrony Przyrody».

4. **Marjan Sokołowski**: Szkody od powalów w lasach tatrzańskich i sposoby zapobiegania im w zakresie hodowli lasu. — Prace Rolniczo - Leśne Nr. 10. Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności. Kraków 1934; str. 127, ryc. 20, 9 tablic poza tekstem, w tem 1 mapa.

W części I. pracy autor analizuje obszernie charakterystyczne zjawisko wiatru halnego, zwracając baczną uwagę na wpływ, jaki na odporność lasu na działanie wiatru mają takie czynniki jak podłoże lasu i gleba, rzeźba terenu, wzniesienie n. p. m., jakość drzewostanu, jego zwarcie i t. p. Szczególnie interesująca jest analiza wpływu charakteru geologicznego podłoża, ilustrowana bardzo instryktywnymi mapkami.

Część II. poświęcona jest rozważaniom na temat zapobiegania szkodom od wiatru halnego. A więc 1) metodom zalesienia wykrocisk i 2) sposobom uodpornienia lasu na działanie wiatru drogą odpowiedniego prowadzenia hodowli.

Praca oparta jest na wielkim i sumiennie zgromadzonym w terenie materiale obserwacyjnym i licznych pomiarach szczegółowych, przynosi wiele nowych faktów i jako taka posiada niepoślednią wartość zarówno dla leśnika jak dla przyrodnika.

5. **Witold Kulesza**: Zarys stosunków fitogeograficznych i fitosocjologicznych nad polskim morzem. — Badania geograficzne. Prace Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego... zeszyt 14. Poznań, 1934. str. 43—61, 2 mapki w tekście.

Rozpatrując elementy geograficzne roślinności polskiego wybrzeża oraz żyjące na niem zbiorowiska roślin, zwraca autor baczną uwagę na chronione relikty oraz na tereny już objęte ochroną, jak i te, których ochrona jest rzeczą konieczną i pilną.

6. **T. Seweryn**: Ideologia Kół Krajoznawczych Młodzieży. Str. 14. Kraków.

Autor rozpatruje stosunek ideologii krajoznawczej do zagadnień państwowych i kulturalnych oraz stosunek do tych zagadnień z «ochroniarskiego» punktu widzenia. Rozwój obu związanych z sobą ideologii — krajoznawczej i ochroniarskiej — wśród młodzieży jest wdzięcznym polem działania dla naukowców.

7. **A. Mnieszek**: O niedźwiedziu w Polsce i jeleniu karpackim. — Łowiec, Lwów, 1934, nr. 19—22.

Na podstawie informacji Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie i zarządów dóbr prywatnych

na terenie Karpat, oblicza autor ogólną ilość niedźwiedzi karpackich w Polsce na 275 sztuk. Obliczenie to stanowi podstawę do rozważań nad metodami dalszej «hodowli» i odstrzału niedźwiedzi w Karpatach polskich. Podobne rozważania, choć bez cyfrowej podstawy, odnoszą się do jelenia karpackiego.

8. **M. Sokołowski**: Ochrona lasów, kosodrzewiny i hal, jako środek zaradczy przeciw powodziom. — Wszechświat, 1934, nr. 4.

Autor rozpatruje znaczenie lasów górskich, kosodrzewiny i hal dla regulowania krążenia wody między atmosferą a glebą, przytaczając dane cyfrowe odnośnie do ilości opadów zatrzymywanych przez wymienione formacje roślinne. Co do wyciętych przestrzeni lasów, szczególnie w Karpatach, opieka nad polami kosodrzewiny, które zresztą mniej ucierpiały, i odnowienie hal — to droga właściwa jeśli nie do usunięcia, to przynajmniej do poważnego zmniejszenia niebezpieczeństwa powodzi. Cel mogą osiągnąć tylko zgodne wysiłki ustawodawcy (nowelizacja ustawy o zagospodarowaniu lasów nie stanowiących własności Państwa) i leśnika.

9. **Z. Kaweck i**: Chrońmy pożyteczne ptaki. — Zagroda wzorowa — Przewodnik Kółek Rolniczych. Rok XLVII, nr. 39. Kraków — Lwów 1934.

Celem artykułu jest wyjaśnienie znaczenia ptaków w walce ze szkodnikami i zaznajomienie z metodami opieki nad ptakami.

10. **I. Turowska**: Rozwój zielarstwa a ochrona przyrody. — Wyd. Polsk. Komitetu Zielarskiego, nr. 7. Warszawa, 1934.

Z wydawnictw zagranicznych.

Ponieważ przytoczenie choćby samych tytułów niezmiernie licznych wydawnictw, ogłaszanych w różnych językach, a poświęconych rozmaitym dziedzinom pracy nad organizacją rezerwatów, parków natury i innymi metodami ochrony przyrody — jest w K. B. I. zupełną niemożliwością, przytoczymy tylko parę wydawnictw, poświęconych afrykańskim parkom narodowym. Stanowią one przykład sposobu, w jaki prowadzi się na terenie międzynarodowej turystyki propagandę ochrony wielkich ssaków afrykańskich.

The Kruger National Park. By Lieutenant-Colonel J. Stevenson — Hamilton. Wydawnictwo Departamentu Propagandy i Podróży Linij Kolejowych i Wodnych Afryki Południowej. 1934.

Ogromnie bogato ilustrowany zeszyt zawiera opisy życia ludzi i zwierząt na terenie Parku Narodowego im. Krugera i wskazuje przytem w sposób

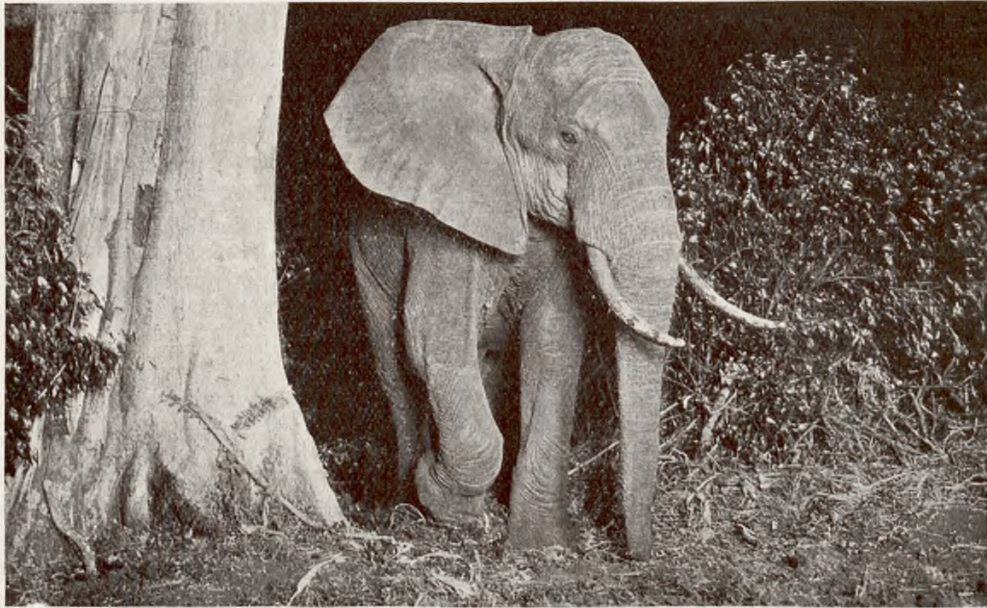
bardzo zręczny właściwy sposób zachowania się turyści na terenie parku; n. p.: «Nie płoszczcie zwierząt! Obecnie widzicie je często, gdyż się nie boją, płoszone nauczą się szybko unikać Was!» Zdania takie, wpływające z treści opowiadania, lub włączone do podpisów poszczególnych fotografii, nie nużą czytelnika, a każdy je czyta.

Parc National Albert. — Bruksela 1934.

Wydawnictwo poświęcone belgijskiemu parkowi narodowemu w Afryce Środkowej zawiera mapę Afry-

ki i mapę parku im. Alberta, jego historję wraz z dosłownym tekstem dekretu królewskiego i spisami członków Komisji Parkowej i Komitetu Zarządzającego i — jako podstawowy artykuł — przemówienie ks. Brabantu wygłoszone na zgromadzeniu Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Fauny i Flory Afryki. Broszura ozdobiona starannie dobranymi i pięknymi fotografjami.

Prof. Dr Władysław Szafer,
Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego do spraw ochrony przyrody.

SUMMARY.

National Parks.

In the Tatras National Park continues the struggle against the too great development of touristic accessibility. It is to be noted that local authorities have refused to grant permission to build a new touristic shelter in the valley Tomanowa, lateral of the great valley Kościeliska, where we find already one shelter and the building of another is decided.

In the National Park of Czarnohora (East Carpathians) the big game is represented by the bear (2 individuals), the lynx, the wild cat, and the stag (about 50 specimens). Among birds the most remarkable is the woodcock (about 20 pairs). The principal game territory in the Czarnohora mountains does not lie in the sphere of the National Park where the game is disturbed by tourists coming in great numbers, but in the neighbouring forest districts.

Reservations.

The following new reservations have been established:

In the State forests: 1) Yew reserve (93 specimens on 4 ha of forest) in Majdów, near Skarżysko (central Poland); 2) Oak forest reserve with a nestling place of heron at Szeparowce, near Kołomyja (S.-E. Poland); 3) on the territory of the great forest Niepołomice near Cracow 4 reserves intended to protect different types of forests and a rich station of *Osmunda regalis*; 4) In the central part of the Polish lowland in the locality Książ (distr. of Tomaszów Mazowiecki) a forest reservation, where bastards of European and American Bisons are to be transferred from the Białowieża game reserve. In the same reservation are located American bison offered by Polish people in America.

The beaver reserve on the river Żegulanka (distr. of Grodno) has been enlarged by the addition of 775 ha of woody land where elks have their favourite station.

Private reservations: 1) A reservation of 6 ha of a mixed forest of fir, spruce, oak and maple on a sandy hill near the town Mielec in S. Poland. 2) In the estate Złoty Potok, distr. of Częstochowa (S.—W. Poland) some reserves of various types of forests, general surface 201,89 ha.

In the immediate vicinity of Warsaw the wood Bielany has been classified as protected. Since the middle of the XVIII century this wood on the shore of the river Vistula has not ceased to be an excursion place for the population of the city. Its surface counts 14 ha.

Nature Monuments.

Among various and curious trees protected as nature monuments are to be noticed two rare varieties

of spruce in the Silesian Carpathians: *Picea excelsa* var. *araucarioides* in Bystra and *Picea excelsa* var. *pendula* Jacq. & Hering. (var. *Conventzii* Wittr.) in Żabnica.

A station of beavers unknown till this day is found in a marsh at the distance of a few km. from the beaver reserve Rybaki (distr. of Grodno). On the shores of the rivulet Piszczanka flowing through this swamp many paths of beavers and two inhabited huts have been observed. One of them, built of branches of trees and of mud mingled with grass, is 1,5 m high.

About the nature protecting action of social institutions.

In Poznań has taken place the Congress of all Polish Societies for the protection of animals. Among the resolutions of the Congress some express a more general meaning. The Congress addressed to the Government and the Parliament the demand of the enactment of a law for the protection of birds as yet unprotected by the law of hunters and protests against the custom of capturing living birds for trade purposes still in use in certain localities. It protests also against the custom of offering rewards for killing «noxious birds». Other resolutions protest against the capturing of animals, — hares, for ex., — in snares. The subject matter of another resolution was the question of inducing pupils of primary schools to take part in the activity of animal protection by way of adequate teaching. — In the primary schools of Cracow youths have expressed their vivid interest in animal protection taking care to nourish birds in winter. In the circles of pupils for the protection of animals have been discussed among others tales concerning animal life offered by the Royal Society of Animal Protection in London.

During the Session of the Section of Protection and Breeding of the elk, 16, X. 1934, was discussed among others the question of the possibility of shooting off elks. It was decided that 20 male elks should be shot off and appropriate hunting districts were precisely indicated. The general number of elks in Poland attains 730 individuals. The question of poaching was also discussed and adequate resolutions will be presented to the Ministry of Justice.

The Section of the League for the Protection of Nature in Poznań has been reorganised and works together with the Committee for the Protection of Nature in Poznań. The action of the Section consisted both of propaganda and of organising the protection of particular nature monuments and reserves in the vicinity of Poznań.

„SKARBY PRZYRODY“

KSIĄŻKA ZBIOROWA

OPRACOWANA POD REDAKCJĄ

PROF. DR. WŁADYSŁAWA SZAFERA

WARSZAWA 1932

STRON 363, — RYCIW W TEKŚCIE 119

CENA ZŁ 12— W OPRAWIE KARTONOWEJ

JEST TO
PODRĘCZNIK
OBEJMUJĄCY WSZYSTKIE
DZIAŁY OCHRONY PRZYRODY
I SZCZEGÓŁOWY SPIS BIBLIOGRAFJI

„OCHRONA PRZYRODY“

ROCZNIK PAŃSTWOWEJ RADY
OCHRONY PRZYRODY

W styczniu 1935 r. ukazał się
tom XIV tego wydawnictwa

Stron 235, rycin 80, 4 tablice i 2 mapy.

Cena zł 7—.

Czasopismo to daje co roku przegląd prac wykonanych na polu ochrony przyrody w Polsce, oraz informuje o analogicznych pracach w innych krajach. Zawiera też artykuły naukowe.

ZAPISUJCIE SIĘ DO LIGI OCHRONY PRZYRODY!

WKŁADKA ROCZNA INDYWIDUALNA WYNOSI 3 ZŁOTE
WKŁADKA DLA TOWARZYSTWA LUB KOŁA
WYNOSI ROCZNIE PO 30 GROSZY OD OSOBY

ADRES ZARZĄDU GŁÓWNEGO LIGI OCHRONY PRZYRODY: WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 2.
KONTO P. K. O. 17.410.

NIEDAWNO WYSZEDŁ DRUKIEM ZESZYT 2 WYDAWNICTWA
INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO I TOWARZYSTWA MUZEUM ZIEMI

P. T.:

ZABYTKI PRZYRODY NIEOŻYWIONEJ

Z LICZNYMI TABLICAMI I ILUSTRACJAMI

DO NABYCIA W KSIĘGARNI KASY IM. MIANOWSKIEGO, WARSZAWA, PAŁAC STASZICA
W DRUKU ZNAJDUJE SIĘ TRZECI ZESZYT TEGO WYDAWNICTWA